

СКЛЯРЕНКО ГАЛИНА ЯКІВНА

кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник Інституту проблем сучасного мистецтва НАМУ, старший науковий співробітник ІМФЕ НАНУ,
<https://orcid.org/0000-0001-5878-6147>

Мистецтво як засіб комунікації

В умовах суспільно-політичного напруження традиційна функція мистецтва виступати засобом суспільної комунікації набуває нових змістів. Вона розкривається не лише як здійснення інтелектуально-творчого взаємозв'язку автора і реципієнта, як передача останньому художньої інформації, що містить певний світогляд та ціннісні орієнтації, а й окреслює простір суспільного діалогу, пошуку порозуміння та громадської консолідації. Актуальною постає ця тема в сучасній Україні, через російсько-українську війну спричинена необхідністю привертати особливу увагу світової спільноти до національних надбань, що гинуть під час військових дій, та до самого місця та значення України на світовій, зокрема європейській культурній сцені. Мистецькі змісти та проблеми набувають суспільної конотації, віддзеркалюючи духовну історію країни та народу, своєрідність та неповторність його культурного досвіду. Світ сьогодні - це сукупність різних культур, де спільний глобалізаційний «шар» лише прикриває внутрішні розбіжності та традиції. В сучасних умовах постмедійної культури, що характеризуються перш за все відсутністю єдиного сталого центру та точки відліку для мистецько-культурних процесів, інтерес до національного та регіонального досвіду розглядається як одна з головних інтелектуальних тенденцій часу, де регіональні традиції виступають проявом суспільної гуманізації, терпимості та толерантності. Зафіксований в мистецтві у художніх образах, насичений різноманіттям художніх мов, естетик та стилістик, національний культурний досвід постає частиною загальнолюдського надбання, тої «світової мозаїки», що й стає джерелом загального поступу.

Однак у сучасній Україні вагомість проблематики мистецько-культурних комунікацій має не лише зовнішній, а й внутрішній вектор. Адже довготривала бездержавність, існування та розвиток протягом століть в просторі сусідніх країн (Росії, Польщі, Угорщини, Румунії), набуття територіально-адміністративного визначення у формі УРСР на хвилі революції 1917-1920 років та об'єднання українських земель лише в середині ХХ століття (у 1939 році до радянської Східної України була приєднана Галичина, у 1944-1946 – окремі області Закарпаття

та Буковини, у 1954 до складу УРСР увійшов Крим) спричинила складну мозаїчність її культури. За кожним з українських регіонів – свої традиції, свій національний склад, своє минуле і сучасне, у кожному свій, багато в чому неосмислений історичний досвід, свій ракурс бачення національної історії, свої суспільно-культурні та художньо-естетичні стереотипи. «Заморожені» радянською ідеологією регіональні протиріччя виразно заявили про себе у вже з років Незалежності, призвели до суспільних конфліктів. Як засвідчила історія останніх десятиліть, не досліджений, «не проговорений» культурно-мистецький досвід здатний виступати «територією» громадського напруження. Мистецтво як важлива складова національної культури формує широкий та різноспрямований простір комунікацій та одночасно виступає індикатором та засобом аналізу суспільно-психологічного клімату в країні.

Особливості культурного поступу в Україні характерні наявністю кількох культурно-мистецьких центрів (Київ, Харків, Одеса, Львів, Ужгород, Чернівці, Полтава), кожний з яких відігравав свою роль у національному житті, то поступаючись місцем іншому, то знову перебираючи на себе культурні ініціативи. Одну з особливостей національного культурно-мистецького поступу визначає й «накладання» та перехрещення контекстів, де в одному український образний потенціал формувався та використовувався як частина загальноросійської культури, і іншому - виступав самостійним національно-культурним явищем, осмислення якого відкривало шляхи інтеграції у європейський простір. Національний поступ, формування новітньої моделі культурного розвитку, яка б будувалася на засадах суспільної консолідації, неможлива без урахування цієї регіональності, особливостей різних культурно-історичних, художньо-естетичних контекстів, без усвідомлення та урахування спільностей та розбіжностей у культурних орієнтаціях. Тим більше, що присутність у єдиному просторі різних культурних форм, субкультур, мистецьких спрямувань, традицій та художніх мов маркує онтологічно властиві сучасному світу плюралістичні інтенції.

«Мистецькі комунікації», «комунікації через мистецтво» постають сьогодні шляхом суспільного порозуміння, громадської консолідації, підтримання в середині суспільства плідного живого діалогу, на якому у зростає культура. Мистецтво виступає засобом аналізу досвіду, проектує візії майбутнього, прокреслює шляхи порозуміння у широкому просторі різних культур.